

מסביב לשולחן

המקור בפרשה: על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה (ל"ב, ל"ג)

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעין בהלכה באגדה ובמסור

דבר העורר

עין הלימוד

ראשי הישיבות

הרה"ג מרדכי קרליבך

גיד הנשה באכילה שלא בדרך

ספרי ע"ה בפרשת נזיר שאסור לאכול חרצנים וזו איתה מגיד שלא פטר בו אכילתו, וז"ל (דף האוכל חרצנים שאין נחשב אכילה בשאר דוני התורה ע"י נזיר האוכלו ליה), שהיה בדין ומה אם יום הכפורים חמור, פטר בו אכילתו ע"כ (כמבואר ביומא פ: שהאוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור דכתיב אשר לא תעונה פרט לזה שהוא עדיין מעונה), נזיר הקל אינו דין שפיטורו בו אכילתו ע"כ, וז"ל מחרצנים ועד זה לא יאכל, מגיד שלא פטר בו אכילתו ע"כ.

ולכאורה יש לתמוה במה שספ"ח דבריו בפ"ד מאכ"א ס"ה וז"ל, כל האוכלין האסורין אינו חייב עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה, חוץ מנשר בחלב וכדאי הכרם לפי שלא נאמר בהן אכילה, אלא הוציא אסור אכילתן בשלשן אחרת, בשלשן בשלשן, ובשלשן הקדש, לאסור אותן ואפילו שלא דרך הנאה, וכן הוא באכילה ואסור, וכן עליו לולבין לדעת הוציא מן הכלל הזה גם אסור יין וחרצין לנזיר, שחייב אף שלא בדרך אכילה.

ובחז"א או"ח סי' קכ"ד פסחים כד: עמד בזה, והוסף עוד אסוריו תורה שאסרה תורה אף שלא בדרך, ולא הובא בש"ס ובר"מ שם שהמה יצאו מן הכלל של שאר מאכלות אסורות, ואלו הן, גיד הנשה אמרו בחולין צ"ב: ע"י הוא והתורה אסרתו, וכן שאר אינו ראוי לאכילה, וכמו כן כל חמץ נוקשה אינו ראוי לאכילה ואסור, וכן עליו לולבין לדעת ר"א בנינו לז: שאסור, וכן עצים ולבונה לא יאכלו עד הקדש, וצ"ע בכ"ז.

ובפנינו אין ס"ב בפ"ד סק"א כתב דאינו חייב אם אכל גיד הנשה שלא בדרך [כגון אם אכלו ח"י בלא ביטול או שיערב בו בשר], וראה לזה הביא הפמ"ג מסתימת דברי הר"מ בהלכות מאכלות אסורות שם דכל מאכלות אסורות אינו חייב בשלא בדרך, וכן כתב במנח"ם מצוה ג' סק"י בשמו וז"ל, גיה"צ אף דעך הוא והתורה אסרתו, מי"מ הוי בדרך אכילה, ואם עירב בו דבר מר או הפסידו בודאי פטור וכו'.

ובאבי עזרי' פי"א אבה"ט ה"ו פירש דכוונת הפמ"ג היא, דאף שאמרו בחולין צ"ב: גיד הנשה ע"י הוא והתורה אסרתו, היינו דאף הו"י ע"י נאסר באכילה, אך ע"י אינו חייב באכילת גיה"צ אלא אם תיקנו ועשאו ציק קדירה להכשירו לאכילה, כי לא חידשה תורה האוכל גיה"צ שלא בדרך חייב, והר"מ לא הוצרך לכתוב דין זה, כי טעם דבריו בהלכות מאכ"א ס"ה דאינו חייב על כל מאכלות אסורות עד שיאכלם בדרך הנתינת.

והגר"א בפסחים שם כתב דבאסור אבר מן החי חייב אף באכילה שלא בדרך, שהרי חידוש הוא שחידשה תורה שחייב אף בצירוף גידין ועצמות, הרי להדיא דחייב אף אם לא תיקנו להיות ראוי לאכילה גמורה, [וזהו שהאב"מ עזרי' בפ"ט מלכים ה"י תמה עליו לפי שיטתו דודאי אף באסור אבר מן החי אין חייב באכילתו שלא בדרך], וכן בבי"ת יצחק שם נקט מסברא דאף אם עירב בו דבר מר או אכלו חי חייב, ע"י ע"ש.

אכן לעניינינו אין כוונת הפמ"ג והמנח"ם כהנחת האבי עזרי', דהנה במנח"ם מצוה ג' סק"י"ב כתב דלמה דק"ל דאין בגידין בנו"ט נמצא דמי שאוכל גיד הנשה הרי זה חלילה ה', ודין כהניא דמבואר בהוריות ז' דכל שאין לו הנאה ממנו נידון כמומר להכניס, וכ"כ המנח"ם מצוה ר"א סק"י, דהאוכל גיה"צ למ"ד אין בגידין בנו"ט אין זה דרך אכילה, ולכאורה המנח"ם תוהו דברי עצמו שכתב למעלה דחשיב אכילה בדרך.

[וכן מוכרח גם ממה שצי"ד במנח"ם מצוה ט"ז שהאוכל מעצמים ולבנה של קודש שלא בדרך חייב, דהלא בלא"ה ע"י הוא והתורה אסרתו, באופן דאף שאכלו שלא בדרך חייב, ולדברי האבי עזרי' בפשוט אין לענין עצים ולבונה לא הוא חייב אלא חייב אכילתו לאכילה, ואילו במנח"ם מפורש לא כן, וע"כ דשאני גיד שיש בו הנאה קצת כמבואר ברשב"א, אך מי"מ לא חשיב טעם גמור לאשווייה אכילה].

אשר ע"כ כביאורו של הבית יצחק יו"ד ח"א סי' פ"ו, ע"פ דברי א"י בלל אכילת גיד, א"כ כשאסרה תורה לאכול גיד ע"כ נאסרה אכילה זו וכלו שהחדר היא לאכול הגיד, וזהו שכתבו דאם עירב בו דבר מר או אכלו ח"י פטור משום שאין זה בדרך אכילה גיד, וכדמשמע מדבריהם שדא"ק ככה"י פטור, אך בודאי חייב אף לא מתקן לצי"ק קדירה, וחיודש הוא שחידשה תורה דאף דלא חשיב אכילה גמורה חייב.

ומעתה כוונת הפמ"ג והמנח"ם כן היא, דמאחר דהנאה מועטת מיהא איכא בכל אכילת גיד, א"כ כשאסרה תורה לאכול גיד ע"כ נאסרה אכילה זו וכלו שהחדר היא לאכול הגיד, וזהו שכתבו דאם עירב בו דבר מר או אכלו ח"י פטור משום שאין זה בדרך אכילה גיד, וכדמשמע מדבריהם שדא"ק ככה"י פטור, אך בודאי חייב אף לא מתקן לצי"ק קדירה, וחיודש הוא שחידשה תורה דאף דלא חשיב אכילה גמורה חייב.

נמצא מכל המבואר, דלפנינו ג' שיטות באיסור גיד הנשה, דדעת הבית יצחק דאף אם עירב בו דברים המרשים חייב כיון דלעולם אכילת גיד הוי שלא בדרך, וכן משמע בדעת הגר"ע"א, ודעת הפמ"ג והמנח"ם דאף שגוף אכילת גיד אינה אכילה גמורה, מי"מ אין חייב אכילה אלא בדרך בבשול ובלא דבר מר, והאבי עזרי' נקט דאין חייב אכ"כ המתקן ועשאו אכילה גמורה, ובפרשת וישלח פלי"ג הארכתה להשיג על דבריו בזה.

הא מיהא מעתה שוב צ"ע סתימת דברי הר"מ דעל כל מאכלות אסורות אינו חייב אלא בדרך הנאות, והרי כל אכילת חרצנים אינה בדרך חייב, וכן אכילת אבר מן החי עם העצמות הוי שלא בדרך, וה"ה אכילת גיד הנשה או עץ לבונה של קדש, ועינין בחז"א שכתב ליישב דהנן מילי אינם באים בעיקרם בדרך אכילה, ולכן לא הוצרכו להוציאם מן הכלל דמירי בדברים שעיקרם לאכילה, ועדיין צ"ע בזה. ובספר חבצלת השרון פרשת נשא הארכתה בזה טובא.

הגאון רבי ברוך שמואל דויטש שליט"א מראשי ישיבת קול תורה

גיד הנשה בנבילות וטרפות

הרמב"ם בה"ל מאכ"א (פ"ח ה"ה) כתב, האוכל גיד הנשה מבהמה וחיה הטמאים פטור לפי שאינו נוהג בטמאה אלא בבהמה שכולה מותרת ואינו כאוכל משאר גופה שאין הגידים מכלל הבשר כמו שביארנו, ע"כ. ומש"כ הרמב"ם "כמו שביארנו" ע"י שם במ"מ שפירש דכוונתו למש"כ (הל' מאכ"א פ"ד ה"ה) גבי אוכל נבילה או בהמה טמאה, דאין הגידים מצטרפין לכזית א"ע"פ שהם אסורים, מפני שאינם ראויים לאכילה, והיינו דאין לגידים שם בשר.

ובמ"מ שם הביא דכן מבואר בגמ' חולין (ק"י ע"ב) הדעצמות והגידין טמאין טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות, והיינו משום שאף שראוי לאכילה ע"י הדחק ולכן הם מטמאין טומאת אוכלין, מ"מ אינם מטמאין טומאת נבילות כיון דלית להם שם בשר, ונ"ע"פ פסחים (מ"ו ע"ב) ורמב"ם (פ"ט ממאכ"א ה"ו) דג"כ אויל בדברו זו. והיינו כמ"ד דאין בגידין בנו"ט, ואין לגיה"צ שם בשר.

והנה הרמב"ם שם (פ"ח ה"ו) המשיך וכתב, האוכל גיד הנשה של נבילה או של גיה"צ אין עליו טומאת אוכלין, מותר שכלל גופה שאר גופה שהיה מותר בכל טהרה ודיוק נוסף עליו אסור אחר, ע"כ. וכונתו דכיון שגם שאר גופה אסור, להכי ליכא הכא לכללא דאין אסור חל על אסור כיון דהוי אסור מוסף. ובכ"מ שם הביא מתשו"ב הרשב"א שתמה דהו"ו סותר לפסק הרמב"ם הנ"ל דאין בגידין בנו"ט, וא"כ אין חייבוט עולה הוא אין לגידים שם בשר.

וידוע ח"י השעה"מ (פ"ח ממאכ"א) והר"ב (סי' ס"ה) דדוקא גבי בהמה טמאה ס"ל לרמב"ם דאין לגידין שם בשר, אבל בבהמה טהורה כיון דחזינן שאסרה תורה את הגיד אמרינן דהחשיבתו לבשר, ודל"כ לא היתה מחייבת תלוי דאין לזה חשיבות אכילה, ושבו חייב גם על שאר האסורין שבו כאסור עולה ונבלה וטרפה, ונמש"כ הרמב"ם שם בפ"ח ה"ה ע"י עירך לח"ה דהתם מיייר על שאר הגידין חוץ מגיד הנשה, דשאר הגידין לא אחשיבה רחמנא לכשרן.

אכן לכאור איכא בי סוגיות המגוננות לחילוק זה, א. בחולין (ק"א ע"א) דמבואר התם דלרבנן דר"מ דסברי אין בגידין בנו"ט, האוכל גיה"צ של נבילה פטור משום נבילה, ואף דמירי בבהמה טהורה. ב. בפסחים (כ"ב ע"א) גבי דינא דרב אבהו דכל מקום שנאמר לא יאכל יש במשמעו גם אסור הנאה, ובמ"מ שם מקשינן מגיה"צ, ומבואר שם דלמ"ד יש בגידין בנו"ט הרי כשהותרה נבילה בהנאה הותר בזה גם חלבה וגידה, ולא ע"י עירך לח"ה דהתם מיייר על שאר הגידין חוץ מגיד הנשה, דשאר גיה"צ אסור בהנאה, וכי"פ מבואר שם להדיא דהמחלוקת איש יש בגידין בנו"ט נשנית גם בגידין של בהמות טהורות.

והנראה בזה, דהנה בשאלה זו איש יש בגידין בנו"ט, מצינו בגמ' בחולין ב' מחלוקת, האחת לגבי גיד שנותרה אלא אוסר את כל התערובות בנו"ט, דהנא דמנ"ט (חולין צ"ו ע"ב) סבר דיש בגידין בנו"ט ואוסר את הכל, ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן כן ברוקא (בב"ב צ"ט ע"ב) סובר דאין בגידין בנו"ט ואינו אוסר עד ששים. והשני (בב"ב ק"א ע"א) ולגבי האוכל גיה"צ של נבילה אין חייב גם משום נבילה או רק משום גיד, דת"ק אין דאין בגידין בנו"ט ואינו חייב אלא משום גיד, ור"מ ס"ל דיש בגידין בנו"ט חייב שחם.

ואפ"ל בדאמת יש ג' מחלוקות בדבר, דר"מ סבר דהגיד דינו ממש כשאר הבשר, ולכן חייב גם משום נבילה. ות"ק דידה ס"ל דהגיד הוא ענין בעלמא ונכמו שאמרו בחולין צ"ב ע"ב: וז"ל ואינו חייב עליו כלל, ור' ישמעאל בנו של ר"ב ס"ל דאמנם הגידין ראויין לאכילה ע"י הדחק אלא שאין בהם נו"ט גמור ואין להם חשיבות של בשר, ולכן לענין תערובת בשר בחלב לא חשיבו בשר בחלב, וכן לענין אסור נבילה של מפורש בקרא דהאסור הוא "מכשרים" לא תאכלו, ולהלכה בגידין שאין להם שם בשר אינו עובר משום אסור נבילה, אבל דא"כ לא לדידה יש לגידין שם אוכל, דאף שאין בגידין בנו"ט מי"מ הם ראויים לאכילה ע"י הדחק, ולהכי שם אוכל יש להם, ורק שם בשר אין להם.

ומעתה י"ל דהרמב"ם פסק כר' ישמעאל בזה של ר"ב, גידין אין להם שם בשר ויש להם שם אוכל. וכ"כ נתיישב מה"ק בהנאה כפולגונא זו, אבל הרמב"ם דפסק כר"י בר"ב י"ל שפיר היא מותר בהנאה אף שאין לגידין שם בשר דסו"ס יש להם שם אוכל. בדאמת הרמב"ם לשיטתו, אך שפסק (בפ"ח ה"ט) לדר' אבהו, ופסק גם שאין בגידין בנו"ט וכי"פ, ככ"ז פסק (ה"ד) דגיה"צ מותר בהנאה, ולדידיה אין הענינים תלויים זו"ל, ושפיר מציינן למימר דכלל התורה אין בגידין בנו"ט וככ"ז כאן שאסרתו תורה חשיב כבשר, וכמש"כ.

וסמך לדברינו דשייך לחלק גידין חשיבי אוכל ולא בשר, יש להביא מדברי הרמב"ם בה"ל (פ"י ה"ו), גידין הרכין שסופן להקשות א"ע"פ שהן ראויין לאכילה עתה ונאכלין הפסח אין מנן, וביאר בחידושי הגר"ח דהרמב"ם לשיטתו הג"ל חשיבי אוכל אך אין להם חשיבות בשר, ולכן לגבי מצות אכילת פסח, אמרינן דסו"ס חלק מהקרבן ומצוה לאכלן, משא"כ לענין מינוי דהתם כתיב ואכלו את הבשר, אינם בכלל בשר.

עוד נראה להוסיף, דהנה בבב"ב (ד' ע"א) איתא, ת"ר האוכל מנבלת עוף טהור וכו', וכן אכילתו וכו' טהור, ומרש"י דקס"א אין בגידין בנו"ט, אכן בס' חידושי המאזי שם כתב, ונראה לי דאפילו למ"ד יש בגידין בנו"ט לאו עיקר בשר הוא שלא כדברי רש"י ז"ל, וזהו להדיא מחילוק זה, ברם בספרו בית הבחירה שם כתב בזה דברי הפוסקים ע"י ש. (וכותה כהן ע"פ פרי וישלח, ע"י"ש בהרחבה)

יעקב אבינו מוטורד לפני הפגישה עם אחיו עשו, בענווה מלאה הוא פונה להקב"ה ואומר קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, לאחר שנות העמד והיגיעה בתורה בבית שם ועבר, לאחר קיימו את מצוות אביו לצאת לדרך הארוכה לבנות את ביתו, לאחר ידיעתו הבוררה כי הוא זה שזכה להקים את שנים עשר שבטי ישראל, עדיין מרגיש הוא את עצמו קטן ודל ולא זכאי לזכות.

הענווה של יעקב אבינו אינה חולשה ואינה התרפפות, הנהגה שלו אינה של ביטול עצמי מחולש המביא את האדם לחוסר הערכה עצמית. כאשר צריך ונדרש, יודע יעקב אבינו לעמוד על זכויותיו והוא יודע גם לומר את הדברים כלפי לבן ולעשות בתחבולות על מנת להציל את ממונו ואת משפחתו מידי הגנב והרמאי.

יעקב יודע להנחות את בניו ולומר להם את דרך התורה והשקפתה בענייני שכם וחמור ולהביע את עמדתו הנחרצת בכל עניין שבקדושה ולחילופין בענייני פרנסות. אולם כלפי בורא העולם, הענוה שולטת בהנהגתו, התפילה והבקשה הביטול העצמי וחוסר ההערכה כלפי מה ששעה ובה בעשר אצבעותיו, זהו מעשה האבות הסימן לבנים מנוחל לנו, ההתבדל הכל כך ברור כלפי כל באופן המושלם.

אולי יעקב יודע גם לומר את הדברים כלפי לבן ולעשות בתחבולות על מנת להציל את ממונו ואת משפחתו מידי הגנב והרמאי. יעקב יודע להנחות את בניו ולומר להם את דרך התורה והשקפתה בענייני שכם וחמור ולהביע את עמדתו הנחרצת בכל עניין שבקדושה ולחילופין בענייני פרנסות. אולם כלפי בורא העולם, הענוה שולטת בהנהגתו, התפילה והבקשה הביטול העצמי וחוסר ההערכה כלפי מה ששעה ובה בעשר אצבעותיו, זהו מעשה האבות הסימן לבנים מנוחל לנו, ההתבדל הכל כך ברור כלפי כל באופן המושלם.

מהפ"ח יצחק הלוי
1962

הופיע שוב
שבת הלוי
חנוכה
ממרן הגר"ש בעל שבת הלוי שליט"א
חידושי סוגיות דרוש ואגדה
פסקי הלכה
להשיג בחנויות הספרים

ה
מכון ירושלים
יומא טבא לרבנן
הופיע
הכרך השמונה עשר מסדרת הפאר
אוצר מפרשי התלמוד
מסכת קידושין חלק שני
דפים יד - לו
להשיג בחנויות הספרים

הרה"ג אלחנן פריץ

הרה"ג אליקים דבורסק

איסור גיד הנשה

בבהמות נקבות

הגאון רבי יהונתן איבשיץ בספרו כרתי ופלתי יור"ד סימן ס"ה ס"ק ט"ז מביא חידוש גדול ממנקר אחד לגבי איסור גיד הנשה בנקבות ח"ל "בזמני היה מנקר אחד אפילו בעל תורה ומומחה למאד ונשתבש בדעתו לומר על גיד אחד שהוא הגיד האמיתי ועד היום הזה הולך ושב בכל ארץ אשכנז ומרעיש הבריות עד שבא לפראג הוציע דבריו לפני חכמי העיר הגאונים, ואני חקרתי ובדקתי את הדבר ומצאתי שזה הגיד אינו רק בבהמות זכרים ולא בבהמות נקבות ואו הריאתי לו סמ"ג שכתב גיד הנשה נוהג בזכרים ונקבות וע"כ אישתקל מילוליה".

בשורת' חתם סופר חלק יור"ד סימן ס"ט כותב "ורבים תמחו על שגנה גדולה שיצאה לפני השליט", שהרי כאשר כתב הסמ"ג שמצות גיד הנשה נוהגת בזכרים ונקבות הכונה היא שהאיסור חל בין על ישראלים וזכרים ובין על ישראליות נקבות כדרכ' בהמות' נוהג לכתוב בכל שאר המצוות, ואין הכוונה שבהמות זכרים ונקבות. הפתחי תשובה סימן ס"ה סק"ב מציי"ן ספר תולדות אדם חלק ב' שכתב שמכאן יש להוכיח שהשגיהא מצודהה חוקה על כל החיים ואף על גאון קודשו כרבי יהונתן איבשיץ. בשורת' טוב טעם ודעת משה"ר סימן ק' כתב שחפ"ש בסמ"ג ו"מ"ק ולא נמצא בו לשון זה כלל וגם בשאר מקומות לא נכתב בו לשון זה דנהוג בזכרים ונקבות והגיה בכרתי ופלתי דצריך לומר ספר החינוך שהוא כתב כן בפרשת וישלח. בספר תולדות (דפוס וארשא תרל"ה) בהגהות של הגאון ר' אברהם שמוע"ן טרובי כותב על מה שכתב הבה"ט דף ק"קט"ו ח"ל "ומשקלא לזכר ולנקבה ולפי"ו צריך לגרוס בלתי סה"ג וכוונתו על הלכות גדולות שכתב בו שצריך לפתח הגיד גם בנקבות וכו"ה בסדר הניקור טוב ורובש סימן ס"ה".

בספר פרטי פירשתי וישלח מביא בשם ג"ה שהיה אצלו הספר כרתי ופלתי במהדורה שהדפיסה רבי יהונתן איבשיץ בחייו בשנת תקפ"ג וכתוב וכו"כ בסה"ג הוא ר"ח מספר אחד סדר הלכות ניקור אשר כתוב שם שגיד הנשה נמצא בשוורים (זכרות) נקבות ופרות), ויש שכתבו שאף ספר בשם זה אך נמצא ספר בשם "סדר הניקור" לרש"י עם פירושו בעל העיטור ונרפס ברביצה שנת שס"ו, וכבר האריכו בזה בשורת' מהרי"א הלוי ח"א סימן ל"ו ובשורת' ערוות הבושם חיו"ד סימן ס"ד ובס' משמרת שלום על הפמ"ג (שס).

בשורת' חתם סופר יור"ד סימן ס"ט כתב לפרש דברי הכרתי ופלתי על פי מה שיש לחקור מדוע באמת לא נפטרש נשים מאיסור גיד הנשה שהרי הכתוב אומר בפירוש "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" וא"כ היה לנו לדרוש בני ישראל ולא בנות ישראל, ואף שלא אורה יש ליישב שלא מציוו חלוק בין אנשים לנשים אין במצוות שהם בקום ועשה אבל במצוות אלא חתשה השוה הכתוב אשר לאיש לכל עונשין שבתורה, מ"מ הרי מציוו גם בלא תעשה "אמור אל הכהנים בני אהרן" ולא בנות אהרן לענין ששוממים למתים, הרי שאפילו בלא תעשה ממשנים נשים וא"כ מדוע כתב הסמ"ג שנוהג בזכרים ונקבות? ובע"כ צריך לומר שלגבי כוונתו יש סברה לחלק בין אנשים לנשים לענין קדושת כוונה משא"כ בשאר לא תעשה, אבל אם נאמר שגיד הנשה שאסרה תורה רק בבהמות זכרים ולא בבהמות נקבות איך שוב יש סברה לחלק בין אנשים לנשים ולומר שיהיה איסור רק באנשים, אלא מכאן שהסמ"ג סבר שגיד הנשה שנואס בין בהמות זכרים בין נקבות וזו היתה ההוכחה הניצחת של הכרתי ופלתי.

בשורת' טוב טעם ודעת למשה"ר קלוגר זצ"ל חלק א' סימן ק' העיד על דברי החתם סופר דאין לתרץ דברי אחרון דרך לפתור, ובע"כ כוונת הלתי על ספר החינוך משום שלא נמצא לשון זה לא בסמ"ג ולא בסמ"ג, והרי דרכו בטעם החינוך לכתוב בכל המצוות על האדם דנהוג בזכרים ונקבות ומדובר על הנשים, ומובח אדם חולין דצ"ע ג"ע וצ"ע גם בנקבות, ודברים שם שולחם שם שולחם ידך לנכתי גיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר, ופירש"י דניכר שלא ניטל הגיד, וקשה מה ראייה הוא זה הרי יתכן דמנקבה היא היד, וסיים על זה דזה ראייה ברורה ופנתגם של ישראל תורה היא (ע"י שורת' מנחת יצחק חלק א' סימן י"ז).

בשורת' בית שעים אור"ח סימן רמ"ח כתב דדברי החתם סופר הם רק לחידודי בעלמא דכבר כתב בעל קרבן האהרן דמה שדורשים בני ישראל ולא בנות ישראל גבי סמיכה היינו משום דבני ישראל מותרים, שכן בני אהרן ולא בנות אהרן משום מיותר אבל בעלמא שכתוב בני ישראל לא דורשים דאינו מיותר דצריך לומר למי ידבר, ע"ש בקרבן אהרן פרשת אמור והאריך לבאר יבני ישראל שנואס גבי גיד הנשה צריך לעצמו, וכבר האריך בזה בשורת' הרב"ז (שפרא) חלק א' סימן ק"א.

בס' קרבני חכמי (להגאון רבי שלמה פישר זצ"ל) בחלק י"ג עם חלבי סימן ב' נתקשה בדברי החת"ס להוציא הנשים מאיסור בגיד הנשה מפני שהגיד אין בנקבות ומה ענין זה ליה ליה בפירושו אמרה לנו התורה הטעם של האהרה "כי נגע בכף ידך יעקב בגיד הנשה" והאם יעקב הוא רק אביהן של בני ישראל ולא אביהן של בנות ישראל ע"ש.

בשורת' גנוי יוסף סימן צ"ו מביא בשם ספר עיני ישראל דיש להביא ראייה דנהוג גם בנקבות ממש"כ רש"י בחולין דף פ"ג ד"ה הנאכלים חטאת אשם שלמים וחטאת נקיבה היא, אולם יש לדחות איהו זו דיש לומר דמדובר בחטאת נשיא וזכר הוא וכן מובא בבוהים דף ק"ב (ע"י ספר גילוי דעת סימן ס"ה ובדרכי תשובה סימן ס"ה ס"ק מ"א).

גיד הנשה של אדם

הנה בתשו' הרשב"א כ' גבי גיד הנשה של אדם (וכגון שהוציאו ממנו זה בחייו ע"י ניתוח, דלאחר מיתה הא אסור בהנאה) דמיתסר מדאורייתא. והנה דבר זה תלוי דהא בבהמה טמאה ליכא איסור גיד הנשה, דכתיב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, ומשמע דרק את גיד הנשה לא יאכלו, אבל את עיקר הבשר מצי למיכל, והרי בטמאה הכל אסור.

והנה גבי בשר אדם שיטת הרמב"ם דאף דליכא לאו, אבל ילפי' מדכתיב את זה תאכלו וגו' והוי לאו הבא מכלל עשה – עשה, (והיינו מהיים וכנ"ל). [ואף דדם אדם חי הותר, וכבר כ' המ"מ בטעמא דמילתא דהא בעלמא דם חמור מבשר, אלא דהא דם נעקר ונעשה חלב ואם התורה לא היתה מתירה לא דם הרי ה' כל יצירת עם ישראל שחי על חלב אמו על איסור, ולכן הוצרכה התורה להתייר דם, משא"כ הבשר]. ולפי"ו צ"ל דהרשב"א לא ס"ל כהרמב"ם אלא דבשר אדם לא נאסר, וא"כ ליכא למיעוטא הנ"ל. אבל לשיטת הרמב"ם דמיתסר, הרי הו"ל אדם כבהמה טמאה.

(הערת במסכת חולין פ"ט ע"ב)

האם יתבטל לעת"ל איסור גיד הנשה?

חידוש גדול מוצגים אנו בשורת' בנין שלמה להגאון רבי שלמה הכהן מוילנא זצ"ל שאיסור גיד הנשה יחזור להיתר לעתיד לבוא. וד"ל "ניראה לי לומר ולוא דמסתפינא שלעתיד לבא יחזור גיד הנשה להיתרו אפילו למי' דאין מצוות בטלין לעתיד לבא מ"מ גיד הנשה יחזיר יבטל, דכיון שכל עיקר הטעם שנואס הוא משום שגיד בכף ידך יעקב ועי"ז ניתן כח לזרועו של עשו שיכול להחריב בית המקדש ועי"ז נגרם פגם בשם ובכסא הכבוד כביכול, הדרת נותנת שלעתיד לבוא שיתוקן הכל ויבטל הטעם שדאי יתבטל האיסור ג"כ, ולכן נאמר "עד היום הזה" ללמד שלא ינהג האיסור רק עד שיבוא המשיח המכונה בשם "יום הוה", אבל לעתיד לבוא המכונה בשלשון הנביאים "יום ההוא" או "יום הבא" יתבטל האיסור משא"כ בשאר מצוות נוהגות לזירות עולם ואפילו לעתיד לבוא, ולכן לא כתוב בשום מקום בתורה כלשון הוה רק לגבי גיד הנשה. ע"י שדי חמד בכללים מערכת ג' אות ע"ו שחולק עליו נמרצות, באר"ה גנוי יוסף סימן מ"ו כותב שח"ו לומר דבר כזה שזאת התורה לא תהא מוחלפת אף אות אחת מן התורה לא תתבטל ולא תשתנה ח"ו, ואף שלגבי חזיר מציוו כמד"י שלכן נקרא חזיר משום שעתידי הקב"ה להחזירו להיתרו, אבל כאן מבואר בס' עשרה מאמרות מאמר חקיקר הדין ח"ד פ"ג הרמ"ע מפאנו דהיינו שיטת השטמאה של חזיר ישונה ויהיה לו סימן טהרה, או כמש"כ בשורת' הרב"ז ח"ב סימן תתכ"ח שהכוונה שלעתיד יהיו ישראל אוכלים משמנים כאילו התייר להם חזיר ולא שיחבטו אליו אפילו קצו של יו"ד. (ע"י חידושי הריטב"א קידושין מ"ט ע"ב ברבנו מבחי פרשת שמני הע"פ ואת השפן וכו' ואת החזיר חתם סופר סוף פרשת שמני ובשורת' לבושי מכלול סימן כ"א).

בגד איסור גיד הנשה

בפ"ד ספר החינוך הג"ל משמע שאיסור גיד הנשה ענינו לזכור המעשה של יעקב אבינו ע"ה מה שאירע לו עם שור של עשו, ולפי"ו שונה איסור גיד הנשה מכלל שאר מאכלות אסורות, בשאר מאכלות אסורות שורש איסורם הוא מפני שאותו המאכל המשווקן מביא לחולי הנפש או לחולי הגוף, אבל איסור גיד הנשה אינו בכללם שלא נאסר מפני שהוא משוקק אלא לסימן חזק בעלמא והוא כדוגמת איסור המין בפסח שלא נאסר אלא כדי להזכיר ענין יציאת מצרים. בס' אורה ושמחה פ"ח מהלכות מאכלות אסורות מצוין שמדברי הוה"ק פרשת וישלח משמע אחרת, דמביא ענין גיד הנשה דכח התאוה והיצ"ר נאחו באורו גיד הנשה ורע באכילתו, וכך כתב במפורש המלבי"ם (שם) וא"כ גיד הנשה גורם לזון נטבע עיני האדם, וא"כ שוה איסור גיד הנשה כמו אכילת קצעים ורמישים שכולן נאסרו משום שאכילתן חזלי נפש והגוף כמבואר בראשונים בראשית אכילת מאכלות אסורות.

* * *

הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל אמר לפני תלמידיו גם יש סכבור בעצמו כי הינו מחוסר די הצורך מפני השפעתם השלילית של ספרי חכמות חיצוניות ולא ינוק בקריאתם סופר לצאת נפסד (ע"י גמ' גיגיה דף ט"ו), ולא זו אף זו אפילו לקום ולהלחם בתרבויות הזרות ולהתוכח עם השקפות הקולקלות אינו דבר בריא כלל, והראיה ממאבקו של יעקב אבינו עם שור של עשו הלא הכתוב מעיד בו מפורש "ותחלף" וכיון שגנצו המלאך בכה והתחנן לו ומי"מ "והוא צולע על ירכו"ו גם הוא נותר גנעו מן המלחמה. לפי"ו ניתן להבין מפני מה אסרה תורה את גיד הנשה רק בעקבות מקרה זה למען נזכור וערידה זו שיעקב נפגע ונלמד מזה כי בשום מקרה אין התמודדות מסוג זה מביא תועלת, כשכני יעקב מתאבקים עם שויהם של בני עשו ועם השכלתם אע"פ אם יעלה להם הצנחון נשארים גנעוים.

ומן הראוי להביא דברים המאלימים של ספר החינוך מצוה ג' וד"ל "משרשי הציצה זו כתי שתהיה רמי לישאל שאע"פ שסבלו צרות רבות בגלויות מיד העמים ומיד בני עשו שהיו בתמיים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד ורעם ושום ירוא להם גואלם מיד צב, ויזכורם תמיד ענין זה על ידי המצבה שהיה לזכרון, יעמוד באמונתם ובצדקתם בעולם, וזמן זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב שבא בקבלה שהיו שרו של עשו רצה לעקר ליעקב מן העולם הוא חזרעו ולא יכול לו וציעורו בגניעת הירדן, וזו עשו מציעו לזרע יעקב ולבסוף תהיה להם ישועה מהם, השם שמוציו באב (יעקב) שורחה לו השמש לפרואתו ונתשע מן הצער כן ירחק לנו חמשת של משיח ופיראנו מצערנו ויגאלנו אמן במהרה בימינו". וכך כתוב במד"י פרשת וישלח ח"ב "יורח לו השמש" – א"ל הקב"ה את סימן לבניך, מה את השמש מפי כן ומלהטם בעשיו ובאלופיו כן בניך וכו', וכן כתב במפורש ברבינו בחיי, בס' פקודת הלויים להרא"ה ברכות ל"ג ע"ב מובא ח"ל "ורב אחא ז"ל מפרש וכו' איסור גיד הנשה הבטחת יוצאי ידך יעקב שלא יכלו בגלות, ואם יסבלו צרות על כן נגע בכף ידך יעקב להיות צולע ולא יוכל לו כללותו והיה שור של עשו יורח לו השמש של רפואה לימות המשיח".

גיד הנשה

הלכה היא, אין בגידין צנונו טעם. וגיד שנתפצל לא יוכל לאסור את הבשר אם לא נתן בו טעם. ונראה שכל דבר איסור שלא נתון טעם, הגדרת הענין מדין תורה שאם לא מזהים את הטעם המיוחד של דבר האיסור נחשב שאינו כאו, אף אם מרגישים טעם שונה בתפצול. נראה שמהתורה צריך לזאת את האיסור להדיא כדי שהאיסור יאסור את התפצול.

משחת שיניים

הצנונותי לעניין מי שהרופא נתן לו נוזל לטעיפת השיניים, והוא מפקפק בכשרותו של הנוזל, מה הדין בזה. כמו כן יש להתבונן מה הדין במשחות שיניים שיש להם טעם כלשהו. כמו כן יש לזון לעניין כדורי מליחה לגרון ותופות דומות, מה הדין בכל אלו.

מאכל אדם

מפורסמת דעת הפרי חדש בס' ק"ג ומה שפסק מן האו"ח ביו"ד סי' ס"ז, שלא אסרה תורה דבר שלא ראוי לאכילת אדם ואף מרדבנן מותר דבר כזה. ובגדר ראוי לאכילת אדם מפורסמת דעת הגמחה שלמה, דסביבא ליה שאין לנו וידעין בזה והכרה דברים ראויים לאכילת אדם, כמו אומלל שהיא בשר חי וידוע שאינו מוקף לפי שנחשב ראוי לאכילת אדם לחד מן דלמור. ומפורסם הוא כי משום כך אסר הרשב"א ז"ל מזון מלכות אף שמוזן זה מר מאוה, בכל אופן אסר זאת לכתחילה בעצור שאפשר וראוי לאכילת אדם בדומה לזאת האף והאוזן שהלכה היא שמקובל ומומחא אוכלין.

רוב

כרס, דעת מו"ר הגר"ח ש"פיינברג שליט"א שדבר שלא עומד לאכילה ולא טוב לרוב בני אדם נחשב לא ראוי לאכילת אדם. ולדעתו מזון מלכות נחשב לא ראוי כאשך הוא צפני עלמנו מפני שטעמו מה. כמו כן האוסף ואמר שאף דבר שמערבבים בו מחיקות כמו התרופות לילדים נחשב לא ראוי לאכילת אדם. ולדעתו כל סוג תרופה יש לא את היתר הפרי החדש והאו"ח א"כ ל"ל.

ריב"ש

מפורסם מה שכתב צו"ח הריב"ש והוא צפתיה תשובה ביו"ד סי' ל"ח, שאיסור הכנסה לפה של דבר איסור הוא איסור לרענן משום שמכניס לפה ומוציאו. וזאת מה שכתב צו"ח ב"ש י"ד סי' מ"ב לעניין טעימת הכבד. ולפי זה כל המכניס לפיו ספק איסור אפשר שנהיה הדבר ספק לרענן. ואם מדובר בספק לאוריותא"ה יש להתבונן בזה ומשום דלאו אנו מכריעים דיסוד הספק לחומרה אם כן ודאי לנו שהאיסור הוא לאוריותא"ה, אם כן לא יוכל אדם להכניסו לפה. ומי"מ מדברי הג"ח א"כ ל"ל נראה שמוחקר לו לעשות כן.

שטיפת פה

ולפי זה רופא שנתון מים רפואיים לטעיפת הפה, יש מקום ללמד להשתמש בזה ללא חשש מהסכיות הבלתי. שמה אין זה ראוי לאכילת אדם ובכסתמך על הפי החדש הג"ל. ואם תרצה לומר שראוי לאכילת אדם, משקה מר זה, שמה אינו אסור ואז הכנסתו לפה מותרת מדין ספק לרענן וכפי שפסק הריב"ש הג"ל. ואפשר כי אחרי שימוש אחד זמני הפה אם לא מזה שום איסור יש כאלו עניין של טעימת ישראל המוצר בהגהה רענן"א יו"ד סי' ל"ח.

לקראת ימי החנוכה יצא לאור הספר המופלא אוצר שלום בעניני שבח והודעה "להזדות זלשבח" מהגאון רבי משה מן שליט"א – ר"ר באר יצחק ובו נערכו כל עניני שבח והודאה מדברי קדמונינו בצורה מופלאה ובהירה לרגל חשיבות הענין ניתן להשיגו עתה במחיר מוזל ומסובסד פרטים ולהזמנה מרוכזת: 052-7637929 052-7659092

גנוזות

עורך הרב הלל מן

רבי יצחק הוטנר - הפחד יצחק (תרס"ו - תשמ"א)
מכתב ידו

ביסוד איסור אכילת גיד הנשה

חי כסלו תשכ"ו
כבוד הגאון הגדול פאר הדור ר' אליעזר שך שליט"א שלום וברכה.
אפריון נמטייה להדריך על משלוח ספרו היקר, והנני כזה להודיעו כי כתיביו הם עלי מאוד דבריו היקרים, ואני טועם בזה טעם עמלה של תורה שהשקיע הדריך בהם, יזכה נא הדריך להתגברות המעייץ ולהתענג במדעו של תורה נגודל הברכה האצלת לו ממרום.

במצאתי לנכון לרשום בבאן איתח על ספרו הנחמד. על פי דברי הגמרא שילחי פרק בתמה המקשה חולין עייז דלא נזרכה אלא שעשאן ציקי קדרה, בא הררי"ג לדיי החלטתו, כי בכל מקום איננו מתייחס על איסור גיד הנשה, אלא אם תקנת הרבה, יעו"ש באבי עורי פ"א מאבות הטומאה הליז.

ועל זה יש להעיר, דיעוין כריתות דף ד' באוכל חלב מודשקי, ובגיטה בשם הר"ש הקשה היא איכא כאן גם הלוא דכליל תהיה. ותיק"ש דאיינו בכגון דנפסלו האימורין, ומבואר דכל שפסלוה הקדשים מלהקרבא שוב פקע מאכא אישורא דכליל. ולכאורה אין זה אלא תימה, לדלהיי אמרינן במכות דף י"ח הוא האוכל בשר וזהו שיצא לפני זריקת דמים עובר גם בלא דכליל, ויהיה דאיעייז דנפסל ביוצא, יש כאן הלוא דכליל, ובעייז לומר דכליל הפחות בהנך פסולין ידעל לא ירדו, עדיין לא נפקע בהו הלוא דכליל, ועייז אתי שפיר בדביא הבשר עובר על משום לאו דכליל, וכן הוא מוכרח מנוף הדין דאזכיל אימורין חייב עליו, ובאלו דכליל, והרי קיייל דאזכיל חלב חי היה שלא כדרך כמפורש בפסחים דף כ"ד, ואם כן על כרחך דאינו מחוייב בלאו דכליל על אכילת אימורין אלא לאחר שבשלי, והלא קיייל זבחים מייז דאיברים שצלאן, אין בהם משום ריח ניחוח, ואם כן אינן בהקרבא, ומימי חייב עלייהו משום לכליל.

ועל כרחך כנייל דכל שדינן בלא ירדו, לא נפקע מהם אישורא דכליל, ואיבריה שצלאן בודאי דלא ירדו דהוה פסולו בקודש, וגם יש לו הכשר במקום אחר, הדלא קיימא לן זבחים קיי"ג דאין ריח בבמה, וכל כחי"ז היה ליה יש הכשר במקום אחר.

והנה הרמב"ם נקט דינו באוכל גיד הנשה של עולה דחייב שנים, ומדקטע עולה דוקא, שי"מ דהכונה היא ללאו דכליל, ומוכרח מזה דאיעייז דנפסל הרמב"ם אין ביו ממתקיה הי"ד בגיד הנשה שחולצו לתפוס, מכל מקום גם בסופו לתפוח יש כאן לאו דכליל, ועיין שיטה מקובצת מנחות דף ע"ד כהאי גונא לענין הלאו דכל שממנו לאשים הרי הוא בבל לתקטירו, והלא דבר פשוט הוא דאם יעלה לימוזב דבר הפסול מגד משקה ישראל, בודאי דדינו שירדו, וכל הטעם ענין הנשה חולצו לתפוח, היינו משום דיש דין העלאה על הירד, וממילא מצד דינא דהקריבהו נא לפתחי, יש כאן גם דין העלאה על הגיד.

ומעתה שיה לא שייך אלא באופן שיש על הירך חובת העלאה, דבזה שפיר אמרינן דחולץ גיד ליד לתפוח, לא באופן דנפסל כליל בפסולת דאם עלה לא ירד, דפקעה חובת העלאה מן הירד, שוב אין כאן דין חליצה לתפוח על הגיד, וממילא אין להירד מזה הירדוי מעל המזבח כמו כל פסולי משקה ישראל שדינן ירדו וכנייל.

ומעתה גא ופירט תך דינא דאזכיל גיד של עולה חייב שנים, והלא יחובה דאזכיל גיד אינו אלא בתביקת הרבה כדברי הדרי"ג, וכאן על כרחך שהגיד עדיין מחובר הוא להירד, דבפירש אפילו כל הגידים אם עלו ירדו, ומכיון שתיקן הגיד הרבה גם הירד מתבטל עמו, ואם כי נהי דעל הירד עצמו הוא מחייב בלאו דכליל, משום דאיברים שבשקל דינן דלא ירדו, מכל מקום הרי כל שהירד אצמו אינו אלא בלא ירדו, ותו אין כאן דין תפוח על הגיד כל עיקר, ואם כן בודאי דפקע מגיד זה אישורא דכליל, וצריך עיון גדול.

בצפת להרמת איסור של עמילי תורה יצחק הוטנר

נפשו ממות.

וזה לשון השו"ע בריש הלכות תלמוד תורה: **כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה'** לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה' **ומי שאי אפשר לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו ישפיק לחאחרים הלומדים'**. ומוסיף הרמ"א: **ונחשב לו כאלו למד עצמו ויכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעשוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויתקוע שנים בשכר'**. ומבאר השו"ע: **'כלומר שכר תורה ושכר מה שירויחה זה יהיה בין שניהם ביחד'**.

על הפסוק: **'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד'** מפרש המלבי"ם: **'שיר זה הוסד על שני האחים הידיעים, שהם יששכר וזבולון. שהתחברו יחד עד שיהיו כגוף ונפש, אשר האחד מולךך השלמות לחברו. כמו שאמרו 'שמח אבולן בצאתך וישכרך באחולך'**. וישכר נכנס עוסק בתורה והשלים את הנפש, וזבולון עוסק בפרקמטיא לשלמות הגוף והקניינים ויצרוץ שניהם יחד נשלם הטוב והנעימות. הטוב האמיתי מענייני העולם הבא, והנעימות בחיים הזמניים. וזה שכתוב 'הנה מה טוב ומה נעים' הרי בא על ידי 'שבת אחים גם יחד' שמלבד שבתם בשלום היו יחד כגוף אחד'.

ברגע האחרון כאשר שרו של עשו מבין שהמערכה אבודה, הוא מוצג בידך יעקב בגיד הנשה ואומר הוה"ק שפגע בתמקין אורייתא. הוא מוצג במחזיקי התורה כי הוא בעצם לא רצה שילמדו תורה. הוא מגלה את פרצומו האמיתי לשם מה רצה להיות מחזיק התורה כדי לשלוט בלומדי התורה וחי' לפגוע בהם.

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראם

זיפגע בגיד הנשה פגע בתמכין אורייתא"

יעקב ועשיו, לכאורה שני אחים תאומים, אחים מאב ואם. הם כמו כל זוג תאומים אחר המוכר לנו. אמנם לא תאומים אהים, שהרי זה אדמוני כולו כאדרת שער וזה כנראה היה שחרחר. אך בכל זאת תאומים.

בלמעשה הם כל כך שונים זה מזה. אחד מהם איש יודע צייד איש שדה והשני איש תם יושב האלים. הפסיכולוגים היום היו בודאי אמרים שהאחד איש מעשי, מציאותי, בעל יוזמה ואחריות נמנה על השקל היצרני. על האנושות. פרודוקטיבי. מאלה המגדילים את שיעור הצמיחה במשק. האילו הלכה איש ספר, הומאני, יחושב. תתמד ומתפרנס על חשבון הציבור. שתרומוהו לתורה ולאנושות לא תמיד יודעו.

מצב כזה, חיים משותפים של שני אנשים כאלו, מביא בהכרח לחיכוכים. שניהם הרי יודעים שאי אפשר לו לאדם להתקיים בעולם הזה ללא מילוי צרכיו הגשמיים וידעו גם ידעו שבלי ללמוד ולהשכיל בלי למצות את 'מותר האדם מן הבהמה' יהיה האדם 'כבהמות נדמו'. וללא 'תורה' למה לנו חיים. התחרות והמאבק ביניהם החיחלה עוד בהיותם בבטן אימם. כבר אז הם התחילו להתווכח למי יש את 'הכבוה' בעולם הזה שעל פתחו הם ניצבים. למי מהם יש בו התפקיד חשוב יותר.

היכוח והמאבק הזה נמשך למעשה מאז ועד עתה. התלות ההדדית הזו מלווה את האדם כל ימי חייו, 'אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח'. האם יכול אדם אחד למלא שני צרכים חיוניים והכרחיים אלו בבת אחת במצב ובאופן שלא יהיה זה האחד על חשבון השני. או שיצטרכו לזה שניים אחד יהיה מופקד על החומר והאחד על הרוח. אחד על הגוף ואחד על הנשמה.

התשובה והמפתח הם שני גויים בבטנך ושני תאומים ממעיך יפרדו. לא רק שאין אלה זוג אחים תאומים בני משפחה אחת. הם אפילו לא יוכלו להיות בני עם ללאום אחד. לכאורה אין שום צרכים שאחד יוכל למלא לבדו את שתי המטרות והתפקידים האלו. יוצא הראשון הבכור החשוב יותר, עשוי. זה שאמור לדאוג לחומר. ואחריו יצא השני איש הרוח וידו אוזחת בעקב הראשון. הוא כאילו תלוי בו. ועדיין איננו יודעים מי תלוי ומי מחזיק את מי.

כאשר עשיו שב היתת מן הגדה עייף ורעב והוא מוצא את יעקב במטבח עם סיר מהביל מלא בנזיד עדשים'. הוא פתאום מגלה שני זדרים: קודם כל הוא רואה שלמעשה יעקב יכול לדאוג לעצמו גם לבד. הוא יושב ליד סיר מלא ב'אדום אדום' פתאום מתברר לו שיעקב כלל אינו תלוי בו. ויתרה מזו, הוא מגלה שהוא עצמו שכל כך עייף ורעב נזקק לשירותיו טוב ליבו של יעקב כדי להשביע רעבונו.

מסקנתו המיידית היתה: אם כן 'למה זה לי בכורה'. אם נלקחה ממני הבלעדיות לדאוג לצרכיו של יעקב והוא אינו תלוי בו הרי איבדתי את השליטה והבעלות עליו. אם התפקיד שלי לא מקנה לי עוצמה במה אמלא את האיגו שלי.

יעקב לא היה דאגות כאלו. יעקב איש תם יושב האלים. הוא עמל ויגע בתורה. די לו ב'פ'ת במלח ומים בשמורה' כדי להיות המאושר באדם. הוא לא מתעייף, מיעוט שינה הוא אחד מקנייני התורה. הוא מרגיש שהוא מקיים את העולם. הוא יודע שלאנושות אין זכות קיום ללא תורה ללא תיקון המידות.

הוא יודע עד כמה חשוב כל רגע של לימוד תורה מלבזבז אותו על הדאגה והמרוץ המטורף אחר הבלי העולם הזה. הוא גם יודע שהעיסוק בהבלי העולם הזה יש בו סכנה גדולה, הוא מושך ומציא את האדם מבית המדרש.

יצחק ורבקה עמדו והתבוננו בשניים אלו שמהם עתיד לצאת כלל ישראל. הם תהו האם התלות הזאת אפשרית. האם יעקב יוכל להתקיים כהיותו תלוי בעשיו או שמא יעקב צריך לדאוג לעצמו בכוחות עצמו והאם תכונותיו של יעקב מאפשרים זאת.

יצחק מונה לעשיו ומבקש ממנו 'עודה לי צייד' תכין לי סעודה. תדאג לצרכים הגשמיים שלי ואני אברך אותך. לך יהי תפקיד קטן בעולם, לדאוג לקיומו של יעקב לאפשר לו לעסוק בתורה. התפקיד זה כל כך חשוב שהוא יחוב לך את הברכות כדי שינאם תהיה לך בעיה להשיג את הצרכים שלך ושל יעקב.

רבקה חושבת שזה ממש לא לעניין שיעקב יהיה תלוי במישהו אחר, ועוד באחד כזה כמו עשיו. היא חושבת שיעקב יכול וצריך לדאוג לבדו לצרכיו הגשמיים. גם הוא יכול להכין סעודה ליצחק אביו. ברכות השפע של 'יותן לך' 'מטל השמים וממשימן הארץ רובו דגן ויתרוש' צריכות להיות אצל יעקב וכל העולם יהיה ניוון בזכותו.

כאשר יעקב מקבל את הברכות וההתלבטות הוכרעה. מעתה ברור כי יעקב יכול לדאוג לעצמו בכוחות עצמו. 'צאו והתפרנסו זה מזה' לעם ישראל יש את היכולת לדאוג לקיום העולם הרוחני והגשמי גם יחד מבלי לסמוך על אף אחד אחר.

בדור הבא, כאשר יוכרע שהמשכיחותו של עם ישראל תבוא דרך יעקב אבינו. כאשר יקומו השבטים, אז תיבוצר חלוקת התפקידים בין יששכר וזבולון. בין לומדי תורה ובין מחזיקי התורה. כי רק עם ישראל עצמו מינה וביה יכול לקיים את שני התפקידים החשובים הללו. ולהקים מתוכו גדולי תורה ומחזיקי תורה.

יששכר נולד לפני זבולון אך כאשר יעקב אבינו מברך את בניו הוא מקדים את זבולון ליששכר. כך גם משה רבנו בברכתו לשבטים: 'שמח זבולון, בציאתך וישכר באהלך'. וכזבו רש"י: 'זבולון ויששכר עשו שותפות, זבולון לחוף ימים ויוצא לפרמקטיא בספינות ומשתכר, ונתון לתוך פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. למיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולון הייתה'.

יחד עם זאת אל לו לזלזול לחשוב שאם הם מפרנס את לומדי התורה הוא מחזיק את התורה ואת לומדיה, הוא מקיים את התורה. זה אמנם נכון אבל עליו לדעת שיותר ממה שהוא מחזיק את התורה התורה מחזיקה אותו. 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. לא נאמר 'למחזיקים אותה' אלא למחזיקים בה. כאותו אדם שנטרפה רחיל ספינתו בים, הוא מוצא עצמו נאבק בגלי הים עד שכוחותיו הולכים ואזילים ואז לפתע הוא רואה גזיר עץ צף על פני המים והוא מחזיק ונאחז באותו עץ העוזר לו להיאבק בגלי הים הזועמים לצוף על פני המים ולהגיע אט אט לחוף מבטחים ולהציל

מבאר החסידות

הרב יעקב שלמה שיינברגר

עשו שונא ליעקב

בפרשתינו (לג, ד) וירץ עשו לקראתו ויחבקוה ויפל על צוארו וישקוה ויבכו. וברש"י בשם המדרש אמר רשב"י הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אבל כעת נלמדה רחמיו ונשקו בכל לבו. קשה להבין לשון "הלכה היא", ומבאר הגה"ק רבי מנחם זמבא הי"ד שהכוונה היא לעורר בזה שטוניהם הם האנשים המשתדלים למצוא שטמים שונים על הסיבה לשנאת העמים ולשנאת פורקי עול את החרדים לה', כי באמת אין שום טעם ושום סיבה לזה, כי אם פשוט 'הפך לבם לשנוא עמו'. כי רואים אנו אשר לפעמים השנאה היא יען המה שעירים ולפעמים יען המה עניים, לפעמים החיסרון יען המה קנאים, לפעמים יען המה חפשים; לכן עורר התנא ר' שמעון שדורש תמיד טעמא דקרא, שבנוגע לשנאת העמים אין שום טעם, ורק הלכה היא, בלי שום טעם וסיבה עכ"ד הנפלאים.

על דרך זה כתב טעם נפלא בספר החינוך לאיסור אכילת יגיד הנשה' וז"ל: כדי שתהיה רמו לישראל, שאף על פי שישבילו צרות רבות בגלות יבדו העמים ומיד בני עשו, יהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם, ויבוא להם גואל ויגאלם מיד צר. ובזכרם תמיד ענין זה על ידי המצוות שתהיה לזיכרון, יעמדו באמונתם ובצדקתם לעולם.

ורמו זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו, שבא בקבלה (בר"ר פ"ר ע"ח) שהיה שרו של עשו, רצה יעקב לעקר מן העולם הוא וזרעו, ולא יכול לו, וצערו בנגיעת הירך. וכן זרע עשו מצער ליעקב, ולבסוף תהיה להם השועה מהם. וכמו שמצינו (שם, לב) באב [יעקב אבינו עי"ה] שזרחה לו השמש לרפואתו ונושע מן הצער, כן יורח לנו השמש של משיח וירפאנו מצערנו, ויגאלנו במהרה בימנו אמן עכ"ד.

כבר רבות בשנים, שהיה קבוצות שונות - המשכללים וכדו', שניסו להתערב בגויים וללמוד ממעשיהם, באומרם שעיי' כי יתמנן שנתים אולינו, אבל המציאות טפחה על פניהם ומאום לא עור, שנת העמים לישראל נאחרה תקיפה עד למאוד, בכל הזמנים ובכל המצבים.

היטיב להגדיר זאת הרה"ק בעל המקור ברוך מסערת זצ"ל: בליל הסדר כשמגיעים ליוהיא שמעמדה לבובתינו ולנוי וכו', מנביהים את הכוס, ופירש בזה גדול אחד לתורות בזה שהשנאה לישראל היא עבור שאין אנו רוצים לשנות מיינס ולאכול מפתם ולא מתערבים עמם, כלומר 'יחוס' גורמת לשנאה עמוקה זו של שונאי ישראל.

אולם טענה זו אינה נכונה, כפי שאנו אומרים בהמשך ההגדה, 'יש ולמד לא ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו' וכו', ויעקב הרי השתדך עם לבן ואכל ושתה עמם, ועם כל זה היתה השנאה גדולה הרי שבכל אופן שהוא, קיימת שנאה כלפינו עכ"ד.

ממשיך המקור ברוך ואומר: וכן הדבר כאשר יהודים יושבים ללומדים באים אליהם בטענה, לכו לעבודה וכי אנו צריכים לעבוד עבורכם ואתם תשבו בטל. ואם הולכים לעבוד, באים עליהם בטענות שלוקחים מהם הכל, הרי זבנכל אופן שהוא – השנאה קיימת בין אם לומדים ובין אם עובדים, ואין לנו מנוחה משונאי ישראל.

ובזה יש לבאר מה שאמרו במדרש בפסוק 'וישכב במקום ההוא', ר"י אמר כאן שכב, אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית שם ועבר לא שכב, ור"י אמר כאן שכב אבל כל כ"י שנה שעמד בביתו של כ"י שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב.

ר"י אמר כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהיה בבית שם ועבר לא שכב, כלומר בזמן שלמד יעקב אצל שם ועבר אמרו לו מדוע הוא מבטל זמנו ואינו הולך לעבוד. ור"י אמר כאן שכב אבל כל כ"י שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב כלומר גם בעת שעבד אצל לבן לא היתה לו מנוחה כפי שאמר יעקב אבינו 'ביום אכלני חורב וקרר בלילי' ועם כל זה טען לבן שלוקח ממנו את כל הפרנסה, זה דרכם של שונאי ישראל לבוא בטענות אל היהודים בכל מקום ובכל אופן שהוא, ללא כל הצדקה וסיבה. עכ"ד דפתיח"ח.

אחים הקר	פוטו ציון	גל פז- רשת למוסיקה	פיטו סטודיו
רשת בשר למהדרין	צילום אירועים, מצלמות וסטודיו	ירושלים-ב"ב-חיפה	
<ul style="list-style-type: none">בחסותם האדיבה של בעלי עסקים תומכי תורה לברכה, הצלחה וכטו"ם			
לעילוי בשמת			
רבי יצחק בן ר' אליהו ואסתר זר			

צבי ורצברגר

בית האבנריה

המנעולן הנאמן זאב הרוביץ' דלתות פלדה ומפתחות